

Fjärilar och Humlor i Trädgården

Hur kan du göra din trädgård
attraktiv?

Sofia Berg

Dagfjärilar

110 arter dagfjärilar i Sverige (121 med bastardsvärmare och dagsvärmare)

○ Tjockhuvuden

○ Riddarfjärilar

○ Vitvingar

○ Juvelvingar

○ Praktfjärilar

Dagfjärilar

Dagaktiva

Klubbformade antenner

Vingarna (vertikalt över kroppen)

Humlor

- 40 arter kända från Sverige
- Det finns sociala humlor och snylthumlor

Ca 30 arter

Ca 10 arter

- C:a 20 arter förekommer i jordbruksbygd
- Födan utgörs av pollen och nektar

Humlans år

Endast drottningen övervintrar

- Drottningarna vaknar när sälgen blommar
- Startar samhällen i maj-juni
- När samhället blivit tillräckligt stort (juli) kläcks nya drottningar och hannar

Humlors födosök

När samhällena är små –nära boet (100 m)

Senare på säsongen –upp till 1,5 km från boet

Platstrogna -återvänder till
samma plats tills födan där
tar slut

Vad händer med Sveriges dagfjärilar och humlor?

- Sedan 1940-talet har antalet fjärilar minskat oroväckande i hela Europa. I ett europeiskt perspektiv är Sveriges odlingslandskap mycket rikt på både arter och livsmiljöer för fjärilar och humlor.
- Men det händer saker även i Sverige
 - ca en fjärdedel av Sveriges dagfjärilar är upptagna på listan över hotade arter (rödlistan)
 - En försvunnen (tryfjäril)
 - Flera på väg att följa efter, ex veronikanätfjäril, fetörtsblåvinge
 - Humlor har minskat kraftigt de senaste 50 åren. 2 arter på rödlistan idag.
 - 3 arter är försvunna (frukthumla, stäpphumla, fälthumla)

Varför minskar fjärilarna?

- Forskningsrapporter har visat att huvudorsaken till fjärilarnas tillbakagång är att deras livsmiljöer försvinner
- De dagaktiva fjärilarna har sin största artrikedom på ogödslade busk- och blomrika marker.
- 82 % av Sveriges ängs- och hagmarker har försvunnit sedan 1880

Varför minskar humlorna?

- Svält – Det råder blomsterbrist i det moderna jordbrukslandskapet
- Blomsterängar, blomsterrika kantzoner och blomrika beteshagar har minskat
- För tidig skörd
- För hårt bete
- Jordbruksgifter

- Två i litteraturen nämnda ljuspunkter för humlor är vägslänter och **Trädgårdar** (vilka gjort att några humlor ökat i antal)

Vad behöver fjärilen?

- Fjärilen behöver en kroppstemperatur på strax över 30 grader för att må bra – beroende av varma och skyddade miljöer
- Miljöer med varierande gräshöjder, blomrikedom, olika grad av solbelysning och vindskydd ger utrymmer åt en mängd arter.

Vad behöver humlan?

- Sälgar på våren – jätteviktigt!
- Småbiotoper både för födosök och boplatser

BoplatSMiljöer

Åkerholmar

Odlingsrösen och
stenmurar

Breda bryn

Väg- och åkerrenar

Ångs- och betesmarker

Trädor, fleråriga är bättre

Näringsresurser

Blomrika ängar och beten

Blommande grödor

Obrukade hörn, blomrika

Sprutfria kantzoner

Blomrika trädgårdar

Bärrika skogsområden

Navigeringsstrukturer

Rösen och murar

Väg- och åkerrenar

Diken

Gränser mellan grödor

Fasta landmärken som
ensamma träd och

buskar

Förvandla er
trädgård till ett
paradis för
humlor och
fjärilar

Hur gynnar du bäst fjärilar i din trädgård?

Genom att erbjuda en uppsjö av doft- och nektarrika växter kan man locka till sig de kräsna skönhetererna.

Det är bra om växterna blommnar vid olika tidpunkter **och har skilda färger.**

Hur gynnar du bäst fjärilar i din trädgård?

Våren

Citronfjärilar, näselfjärilar och påfågelögon hör till de få arter som övervintrar som vuxna och därför syns först av alla.

Vårkrage, **aubretia** och **pärhyacint** är utmärkta växter att plantera för att få se några av de första fjärilarna.

Hur gynnar du bäst fjärilar i din trädgård?

Sommar

Flest arter ser man oftast i juli och augusti.

Den absoluta favoritväxten är den underbart doftande **syrenbuddlejan**

Hur gynnar du bäst fjärilar i din trädgård?

Sommar

ärtväxter, käringtand

Kaprifol

Isop

Praktröllika

Kärleksört

Chokladblomma

Hur gynnar du bäst fjärilar i din trädgård?

Sommar

Det viktigaste är att ha en mångfald av nektarväxter om man vill ha besök av många olika arter fjärilar.

Enligt en engelsk undersökning hade trädgårdar med mer än 20 olika blommor 65 procents chans att locka mer än 14 fjärilsarter

Hur gynnar du bäst fjärilar i din trädgård?

Hösten

Sent på hösten får kinesisk kärleksört och röd rudbeckia gärna besök av näselfjärilar, amiraler och de vackra vinbärsfuxarna.

Hur gynnar du bäst fjärilar i din trädgård?

Kryddträdgård- Fjärilar trivs på många kryddväxter såsom lavendel, salvia och backtimjan och mejram.

Fruktträd- Ger mycket nektar på försommaren. Fjärilarna gillar också fallfrukten på hösten

Damm- Här trivs många växter som gynnar fjärilar, t.ex. vattenmynta och fackelblomster, rosenflockel och hampflockel.

Hur gynnar du bäst fjärilar i din trädgård?

Vindskydd- Med hjälp av staket, byggnader, vallar och häckar blir det mer vindstilla i trädgården. Plantera gärna häckar av syren eller hagtorn.

Skyddade platser – lador, husväggar, jordkällare, vinden är bra övervintringsplatser för fjärilen

Fågelbad- Inte bara fåglarna trivs här. Fågelbad för fjärilar behöver vara grunda och med sand på botten och kanterna

Nässlor som barnkammare för fjärilar

- Här handlar det dock inte om nektar utan mat för larverna.
- På nässlorna lever larver av näselfjäril, påfågelöga, amiralfjäril, vinbärsfux och tistelfjäril.
- Tyvärr fungerar det inte att gömma undan nässelbeståndet i ett skuggigt hörn av trädgården. De ska stå soligt så fjärilshonorna lägger sina ägg där och larverna ska trivas.

Barnkammare för fler fjärilar

Många värdväxter – bara
att välja 😊

Amiral brännässla
Apollofjäril kärleksört, vit fetknopp
Aurorafjäril korsblommiga växter, tex.
ängsbräsma, löktrav
Aspfjäril asp
Citronfjäril brakved, getapel
Eldsnabbvinge slån, hägg
Gräsfjärilar olika gräs
Grönsnabbvinge... blåbär, lingon, odon, tranbär
Guldvingar bergsyra, ängssyra
Hagtornsfjäril rönn, slån, hagtorn, oxbär
Kartfjäril brännässla
Körsbärsfuks skogsalm, sälg, gråvide, asp,
sötkörsbär
Makaonfjäril strandkvanne, strätta, kärnsilja
Mindre blåvinge ...getväppling, kärringtand
Mnemosynefjäril ..olika nunneörter

Silverblåvinge ärtväxter, bl.a. gulvial, kråkvicker,
blålusern
Smultronvisslare...smultron, låga fingerörter
Smygare olika gräs
Sorgmantel björk, sälg, asp, vide
Svavelgul höfjäril ..odon
Tistelfjäril tistlar, gråbo
Tostebåvinge..... brakved, odon, blåbär, ljung,
getapel,
Vinbärsfuks sälg, alm, humle, brännässla, hassel,
vinbär
Ängsblåvingerödklöver, strandtrift
Nässelfjäril brännässla
Nätfjärilar kovallarter, te-, axveronika,
svartkämpar
Puktörneblåvinge..kärringtand, röd-, vitklöver, blålusern,
puktörne
Påfågelöga brännässla
Pärlemorfjärilar.... violarter
Rapsfjäril..... korsblommiga växter, tex. löktrav,
ängsbräsma
Röd gul höfjäril blålusern, klöver, kärringtand

Hur gynnar du bäst humlor i din trädgård?

- Skapa näringsresurser till humlorna – blomrika trädgårdar
- Spara sälgar – hanindivider
- På våren är krokus, scilla, plister, lungört och revsuga bra resurser
- Även berberis och rhododendron och rosenribs blommor ganska tidigt

Hur gynnar du bäst humlor i din trädgård?

- Skapa näringsresurser till humlorna – blomrika trädgårdar

Ärtväxter

Vallört

Honungsfacelia

Kryddväxter

Blåklockor

Svarta och röda vinbär

Rosenflockel

Vilda bär

Plister

Klint

Blåeld

Gulsporre

Tjärblomster

Bolltistel

Hur gynnar du bäst humlor i din trädgård?

- Skapa näringsresurser till långtungade humlor

Praktbetonika

Äkta stormhatt

Fingerborgsblomma

Hur gynnar du bäst humlor i din trädgård?

- Skapa boplatser
 - Ministenröse
 - Oklippta partier
 - Snår, häckar

Gräva gropar i jorden
– lägg dit torrt gräs –
täck med en träskiva
(i sluttande läge – ej
drunkna vid regn)

Äng för humlor och fjärilar

Här är en lista på arter som gynnar fjärilar OCH humlor på en äng

- Rödklint
- Väddklint
- Blåklint
- Backtimjan
- Fackelblomster
- Gulmåra
- Ängsvädd
- Åkervädd
- Prästkrage
- Käringtand
- Kungsmymta
- Gullviva
- Vallmo
- Rödblära
- Styvmorsviol
- Vårbrodd
- Ängsviol
- Fårsvingel
- Rödsvingel

Pratensis AB

Solitära bin

- Det finns nästan 300 arter av solitära bin i Sverige. Många är väldigt små, svåra att lägga märke till. Några är lite större, håriga och mer "bi-lik" dock väldigt sällan så stora som ett hounungsbi eller en humla.
- Solitära bin har ingen drottning, utan alla honor är fertlia. Honan sköter bobyggandet och insamlingen av nektar och pollen själv.

Binas bon

- Olika arter av vildbin bygger olika typer av bon. Ofta genom att gräva eget bo i marken eller utnyttja befintliga hålrum.

Bladskärarbin bygger celler av bladdelar, framför allt rosblad

Ullbin använder avtuggade hårväxter vid bobyggandet. Håren från kungsljus, hästhov, lammöron mfl.

Binas bon

- Sandig mark utmärkt för väldigt många biarter.
- Tillverka hålrum (biholk):
 - Bambupinnar
 - Borra hål i trädbitar (minst 10 cm djupa hål)
 - Gärna i olika storlekar (3-13 mm)
 - Placera med öppningarna åt söder eller sydväst i grenklykor och mellan stenar, från högt till lågt
- Citronbin (3-6 mm), ullbin (8-12 mm), väggbin (6-10 mm), murarbin (5-12 mm), pälsbin (8-12 mm), tapetserarbin (8-13 mm)

Binas bon

Binas föda

- Vildbin föder huvudsakligen upp sin avkomma på pollen men en del arter använder även mycket nektar.
- Ca 60 arter är specialister (besöker enbart växter ur en familj). Exempel lysingbiet (pollen endast från lysingsläktet)

Vildbin födoresurser

- Olika arter har olika preferenser men här följer några riktiga bifavoriter som erbjuder både mycket nektar och pollen:

Toppväxter för bin

Björnbär

Honungsfacelia (mycket populär biväxt)

Klöver (alsikeklöver, rödklöver, vitklöver)

Surkörsbär

Ljung

Maskros

Mjölkört/Rallarros

Pestskråp (passar i fuktig lerjord)

Raps

Salix

*Blåeld (nektar ***, pollen **)*

*Blågull (nektar ***, pollen **)*

*Blåsuga (nektar ***, pollen **)*

*Fackelblomster (nektar ***, pollen **)*

*Fetknopp (nektar ***, pollen **)*

*Gurkört (nektar ***, pollen **)*

*Hallon (nektar ***, pollen **)*

*Hästkastanj (nektar ***, pollen **)*

*Klockljung (nektar ***, pollen *)*

*Lind (nektar ***, pollen)*

*Lönn (nektar ***, pollen **)*

*Malva (nektar ***, pollen **)*

*Oxbär (nektar ***, pollen **)*

*Tistlar (nektar ***, pollen **)*

*Sötväpling (nektar ***, pollen **)*

*Slån (nektar **, pollen ***)*

*Äpple (nektar **, pollen ***)*

*Krusbär (nektar ***, pollen *)*

*Röda vinbär (nektar **, pollen **)*

*Svarta vinbär (nektar *, pollen *)*

*Sötkörsbär (nektar **, pollen **)*

Vinster med bin i trädgården

- Trevligt med surrande bin!
- Många bär och frukter får bättre pollination och fruktsättning vilket leder till större (och jämnare) frukter och bär.

Tack!

Lycka till med er trädgård

